ואי אמרת "משקין מיפקד פקידי", **הא היתר אכילה נמי אית ביה.** דהרי **אי בעי, דריך להו** לתותים ולענבים הטמאים **פחות פחות מכביצה**[7], והמשקין טהורים.

אמר רבא: אסור לדרוך את התרומה הטמאה כדי להוציא ממנה את המשקין, על אף שהמשקין עצמן טהורים. **גזירה דלמא אתי בה לידי תקלה**[8]! דחיישינן שמא בשעה שידרוך אותה, יאכל ממנה. וקא עבר על איסור אכילת תרומה טמאה.

אמר ליה אביי לרבא: **ומי חיישינן לתקלה** מעין זו? **והא תניא: מדליקין בפת ובשמן של תרומה שנטמאת!** והרי אין הפת והשמן נכלים בבת אחת, אלא מעט מעט. אלמא, לא חיישינן שמא יאכל ממנה בשעה שמשתמש בה.

אמר ליה: לא הותר להדליק **בפת** של תרומה טמאה, אלא רק אי **זריק לה בין העצים!** העומדים להסקה שבכך היא נמאסת, ותו לא יבוא לאוכלה.

וכן מה שהתירו להדליק **בשמן** טמא **של תרומה**, לא התירו אלא היכא **דרמי ליה בכלי מאוס!** דכיון דמאיס, אין לחוש שיאכלנו.

גופא: מדליקין בפת ובשמן של תרומה שנטמאת!

אביי אמר לה להא ברייתא **משמיה דחזקיה. ורבא אמר** לה בשם **דבי רבי יצחק בר מרתא.**

אמר רב הונא: הא דתניא דמדליקין בתרומה טמאה, **לא שנו** כן **אלא בפת** של תרומה. **אבל בחיטין** תרומה טמאה, **לא** מדליקין. שמא יבוא בהם לידי תקלה! שמאחר שאינן נמאסות בהסקה, חיישינן שמא יאכל מהן.

ורבי יוחנן אמר: מדליקין **אפילו בחיטי** תרומה טמאה!

והוינן בה: **ואמאי** מותר לעשות כן? הא מאחר ולא מאיסי, **ניחוש דילמא אתי בהן לידי תקלה**, ויאכלם.

ומשנינן: לא התיר רבי יוחנן אלא במקום דליכא חשש תקלה. לד-א

וכדאמר רב אשי לתרץ במקום אחר, והעמידו **בתבואה שליקתא** [מבושלת]. וכשזורקה לבין העצים נעשית **מאיסתא.**

הכא נמי, לא התיר רבי יוחנן להדליק בחיטי תרומה טמאה, אלא **בחיטי שליקתא ומאיסתא.** שאחר שנטמאו ישלקם.[1] ואחר כך יזרקם בין העצים. וכיון דמאוסים הם, לא יבוא לאוכלם.

---

7. ולדעת **הרמב"ם** בפרק א מטומאת אוכלין הלכה ד, דמי פירות אינם מקבלים טומאה, הוה מצי למיפרך, דתותים ורמונים טמאים יכול לסוחטם אפילו הרבה בבת אחת. ולא יטמאו המשקים כלל. **רש"ש.**

8. ואף דלעיל כ ב סברי בית הלל דלא חיישינן לתקלה, ומותר לזלף בתרומה טמאה, שאני הכא דעושה בה מלאכה המביאה לידי מאכל. שהדרך לאכול מהפירות תוך כדי כך. **מהר"ם חלאווה.**

1. **רש"י. ותוספות** כתבו, דדוקא כשהן כבר מאוסות מותר להשהותן. אבל להמאיסן לכתחלה אסור. שמא יבוא תוך כדי כך לאוכלן.

ורב הונא אסר אף בהם, להשהותם אחר שנטמאו, אלא מיד צריך לבערם. משום דחיישינן שיאכל מהם קודם שישלקם, או בשעת השליקה.

והיכא איתמר הך אוקימתא **דרב אשי**?

אהא דאמר רבי אבין בר אחא אמר רבי יצחק:

אבא שאול, גבל [לש עיסות] **של בית רבי היה. והיו מחמין לו חמין ב**היסק של **חיטין של תרומה טמאה,**(2) כדי **ללוש בהן** [בחמין אלו] את **העיסה בטהרה.** שרבי היה אוכל חולין בטהרה. ולא חשש שמא יגעו החיטין בחמין ויטמאום. לפי שמזמן שניתנו בהיסק, נתבטלה מהן תורת אוכל, ושוב אינן מטמאות אחרים.

והוינן בה: **ואמאי** עשו כן? **ניחוש דלמא** יאכלו מהן, **ואתי בהו לידי תקלה.**

ואמר רב אשי: לא עשו כן אלא **בחיטי שליקתא ומאיסתא.** שכיון שנתבשלו, הרי הן נמאסות בנתינתן בין העצים.

אביי בר אבין ורב חנניא בר אבין, תנו [למדו] מסכת **תרומות בי** [אצל] **רבה. פגע בהו רבא בר מתנה, ואמר להו: מאי** חידוש **אמריתו ב**מסכת **תרומות, דבי** [בבית] אדם גדול **כמר** [רבה]?

אמרו ליה: ומאי קשיא לך בתרומות?

אמר להו: קשיא לי בהא **דתנן:** העושה **שתילים** מירקות של **תרומות שנטמאו** [כגון שתילי כרוב וכרישין], **ושתלן,** אותם שתילים **טהורים מלטמא.** שעל ידי שנעשו מחוברים לקרקע, בטלו מתורת אוכל,(3) ופרחה טומאתם.

אבל אף לאחר שנשתלו, **אסורין** הם **מלאכול.**

וסבר רבא בר מתנא, דאסור לכהן לאוכלם, משום איסור אכילת תרומה טמאה. ולכן הקשה:

וכי מאחר שטהרו השתילין **מלטמא — אמאי אסורין** הם **מלאכול** לכהנים? והא פרחה טומאתם, ותרומה טהורה נינהו.

אמרו ליה: הכי אמר רבה: מאי אסורין? — אסורין הם באכילה **לזרים!** שאף שטהרו מטומאתם מחמת חיבורם לקרקע, מיהו עדיין קדושת תרומה יש בהם.

ושוב שאלם: אם כן, **מאי קא משמע לן** מתניתין — האם דין **גידולי תרומה** כדין **תרומה,** ואסורים לזרים?

והא כבר **תנינא** לדין זה במתניתין. דתנן: **גידולי תרומה** הרי הם **תרומה!**

וכי תימא, דמ**גידולי גידולין** איירי, **ומאי קא משמע לן?** — **דבדבר שאין זרעו כלה,** אף גידולי גידוליו קדושים בקדושת תרומה.

---

2. וצריך לומר, דלצורך כהנים של בית רבי עשו כן. אבל לצורך ישראל, כל הנאת כילוי אסורה. משום ד"משמרת תרומתי" כתיב. אחת תרומה טמאה ואחת טהורה. וכשם שטהורה אינה מותרת אלא לכהן, כן תרומה טמאה. ואף שאינה עומדת אלא להדלקה, אסורה לישראל. **תוספות.**

3. **רש"י.** וצריך עיון, הרי משמע במנחות ע א, דאף לאחר השרשת שתילי התרומה, עדיין איכא בהם איסור זרות. ולכאורה מוכח מזה דלא בטיל

וכגון ששתל כמה בצלי תרומה דקים, כל אחד במרחק מה חבירו. והם גדלים ומתרחבים, עד שמתחברים ונעשים בצל אחד. ותוספת זו קרויה "גידולי גידולין". וקא משמע לן תנא, דאף שגוף הבצל עומד בעינו, והגידולין האלו אינם מגופו של הבצל ממש, ומעולם לא היו תרומה, מכל מקום קדושת תרומה עליהם —

הא ליכא למימר הכי.

דהא חידוש זה **נמי תנינא** כבר במשנה אחרת.

דתנן: **הטבל, גידוליו מותרין, בדבר שזרעו כלה.** ואף על פי שנתמרח בכרי ונגמרה מלאכתו, וכבר חל עליו שם טבל, אם זרעו שוב ונכלה הזרע בקרקע והצמיח תבואה אחרת, פקע איסור טבל ממנו. ואחר שקצרו מותר לאוכלו [אכילת ארעי] בלא מעשר, עד שיתמרח בכרי ויקבע שוב למעשר.

ומה ששנינו "גידולי תרומה כתרומה" אינו מן התורה. לפי שכל שזרעו כלה, פנים חדשות הם, והתרומה עצמה כבר כלתה לגמרי. אלא שחכמים החמירו עליהם לאוסרם לזרים, כדי שלא יפסידו הכהנים [ומגזירת י"ח דבר היא(4)]. ודוקא בתרומה החמירו, ולא בטבל.

אבל אם שתל פירות טבל **בדבר שאין זרעו כלה**, ועדיין הפרי קיים בקרקע אלא שהוסיף וגדל, לא זו בלבד שהגידולים אסורים, אלא **אף גידולי הגידולין אסורין באכילה.** אף קודם שיגמור מלאכתם.

לפי שעדיין איסור הטבל הראשון עליהם. ו"גידולים" היינו אותם עלים ששתלם, אלא שהוסיפו ונתרחבו. ו"גידולי גידולין", היינו עלים חדשים שנוספו על העלים הקיימים.(5)

אלמא, חמירי גידולי גידולין של דבר שאין

מינייהו תורת אוכל. שאם לא כן, למה לא יפקע איסור אכילת זרים, כדין כל איסורי אכילה. שאם נפסלו מאכילת אדם פקע איסורם.

ולולי דברי **רש"י** היה נראה לפרש, דאף דעדיין תורת אוכל עליהם, על ידי ההשרשה הם נטהרים. משום דנעשו מחובר לקרקע. ומקור דין זה הוא בתורת כהנים, מקרא ד"כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא". **קובץ שיעורים.**

וביישוב דברי **רש"י** יש לומר, דכל אוכל שבטל ממנו תורת אוכל, אבל עדיין אפשר לתקנו לאכילה, לא פקע איסורו. וכמו שמצינו בפת שעיפשה, דחייבים עליה משום שראוי לחמע בה עיסות אחרות. מיהו דוקא לענין איסור אכילה מהני האי טעמא. אבל לא לטומאת אוכלין. הלכך איסור זרות לא פקע מהשתילים, אלא דין הטומאה בלבד. **קהלות יעקב.**

4. ובשבת טז ב מסקינן, דטעמא דמילתא הוא משום תרומה טמאה ביד כהן. שלא ישהה אותה כדי לזורעה ולהתירה לזרים, ובינתיים יבוא לידי תקלה. ואף דגם לאחר הגזירה עדיין ירויח אם יזרענה, שהרי יטהרנה מטומאתה, מיהו כיון דעדיין תשאר תרומה, אין לו על ידי הזריעה אלא ריוח מועט. ומשום זה לא יבוא להשהותה. **תוספות.**

ויעוין **בשפת אמת**, שביאר למה לא הביא **רש"י** את מסקנת הגמרא בשבת.

5. **רש"י.** ותוספות פירשו, ד"גידולים" היינו הצומח מהזרע הראשון. ואם אחר כך חזר וזרע את אותם גידולים, היינו "גידולי גידולין".

זרעו כלה שאסורים אף בטבל, יותר מגידולי דבר שזרעו כלה, שמותרין בטבל. וכל שכן תרומה, שאם גידוליה אסורים אף בדבר שזרעו כלה, ודאי שאף גידולי גידוליה אסורין בדבר שאין זרעו כלה. ושוב קשיא, למה אצטריך למיתני דשתילי תרומות אסורים באכילה לזרים?

אישתיקו אביי ורב חנינא, ולא השיבו לרבא בר מתנא.

אמרו ליה: האם **מידי שמיעי לך בתירוץ הא** קושיה.

אמר להו: הכי אמר רב ששת: הא דקתני "שתילי תרומות שנטמאו ושתלן, אסורין מלאכול", לאו למימרא דאסורים לזרים. דהא תנינא כבר, כאמור.

אלא **מאי אסורין? — אסורין** אף **לכהנים!**

ואף על פי שטהרו, ואין לאוסרם משום תרומה טמאה, הרי הם אסורים **הואיל ואיפסילו להו בהיסח הדעת.** דהא כתיב גבי תרומה "את משמרת תרומותי". וצריך לשמר את התרומה ולא להסיח את הדעת ממנה.

וכיון שנטמאו התרומות, הרי הוא מסיח דעתו מהן, ואינו משמרן. ואף דאיסור הטומאה נפקע כששותלן, אסורות משום היסח הדעת.

ומקשינן: **הניחא למאן דאמר "היסח הדעת פסול הגוף הוי" — שפיר!** דמשום מעלת קדשים ותרומה נתחדש בהם פסול זה. ולא משום חשש טומאה הוא.

אלא למאן דאמר "היסח הדעת פסול טומאה הוי", דכיון שהסיח דעתו מהקדשים חיישינן שמא נגעה בהם טומאה שלא בידיעתו — **מאי איכא למימר?!** והלא נטהרו השתילים אף מטומאה ודאית שעליהם, על ידי שנשתלו בקרקע. ושוב ליכא למיחש למידי.

דאתמר: היסח הדעת בתרומה ובקדשים — **רבי יוחנן אמר: פסול טומאה הוי.** ואף שלא נודע שנטמאו, כיון שלא שימרן חיישינן שנגעה בהם טומאה.

ורבי שמעון בן לקיש אמר: פסול הגוף הוי. ואינו משום סרך טומאה, אלא פסול בפני עצמו הוא.(6)

ואיכא בינייהו, דלרבי יוחנן דאמר "פסול טומאה הוי", נמצא **שאם יבוא אליהו** ויעיד שלא נטמאה **ויטהרנה, שומעין לו.** ותחזור התרומה לכשרותה. דבכהאי גוונא שוב ליכא למיחש לטומאה.

ולרבי שמעון בן לקיש דאמר "פסול הגוף הוי", נמצא שאף **אם יבוא אליהו ויטהרנה, אין שומעין לו!** כי אף אם יוסר כל ספק טומאה, עדיין פסולה היא.

איתיביה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש:

תניא: רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר: לול [חלל] **קטן היה** ברצפת העזרה, **בין הכבש למזבח.** והיה **במערבו של הכבש,** כדי שיהיה סמוך למקום עשיית חטאת העוף שהוא בקרן מערבית דרומית. לפי **שלשם** [לאותו לול] **היו זורקין** את

---

6. ולפי זה קשיא על מה דאיתא לעיל, דתרומה שספק נטמאה אסור לטמאה בידים. והלא מיד

פסולי חטאת העוף, עד **שתעובר צורתן** בלינה [שאחר שעובר עליהם לילה משתנה מראיתם]. ואחר כך, יהיו **יוצאין לבית השריפה**. לפי שאסור לשורפן קודם שתעבור צורתן, משום בזיון קדשים.

ומדקתני דטעונות עיבור צורה, בהכרח דלא איירי מחטאות עוף שנפסלו בפסול הגוף. שהרי קדשים שנפסלו בפסול הגוף, כגון טומאה או פיגול או נותר, נשרפים מיד, ואינם טעונים עיבור צורה. אלא ודאי מחטאות שנפסלו בפסול היסח הדעת איירי.(7)

ואסיק רבי יוחנן לקושייתו: **בשלמא אי אמרת** "היסח הדעת **פסול טומאה הוי**", לכך אינו נשרף מיד. שהרי אין בו טומאה ודאית, אלא חשש טומאה בעלמא. **ומשום הכי בעי עיבור צורה**, כדי לפוסלו בלינה. שאם לא כן, **שמא יבוא אליהו ויטהרנה**, ונמצא ששרף בחינם. ויש בזה משום בזיון קדשים.

אלא אי אמרת "היסח הדעת **פסול הגוף הוי**", **למה לי עיבור צורה**? ישרפו מיד.

לד-ב **דהתנן: כל שפסולו** של הקרבן הוא פסול ודאי **בגופו** של הבשר, **ישרף מיד!**

ואם אין פסולו בבשר אלא **בדם**, וכגון שנשפך הדם [ובלא זריקה אין ניתר הבשר בהקטרה ובאכילה], או שפסולו **בבעלים**, כגון פסח שנטמאו בעליו ואין הוא ראוי לאוכלו — אף על פי שפסולים גמורים הם אלו, מיהו הואיל ואינם בבשר עצמו, אינם נשרפין, עד **שתעובר צורתן** בלינה. שעל ידי כך יפסלו בפסול הגוף דנותר. **ואז הם יוצאין לבית השריפה!**

אמר ליה ריש לקיש: **האי תנא** [דאמר שהיו זורקים את פסולי חטאת העוף ללול], **תנא דבי רבה בר אבוה הוא. דאמר: אפילו** בשר שנפסל **בפיגול**, שהוא פסול הגוף, **טעון עיבור צורה**(1)!

תו **איתיביה** רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש: תנן: **נטמא או שנפסל הבשר** של הקדשים, **או** בשר קדשי קדשים **שיצא חוץ לקלעים** ונפסל בכך [שמחיצת קדשי קדשים היא חומת העזרה, והיינו "קלעים"], ועדיין הדם כשר לזריקה — **רבי אליעזר אומר: יזרוק** את הדם על גבי המזבח.

ורבי יהושע אומר: לא יזרוק את הדם! שאם אין הבשר ראוי להקטרה ולאכילה, הרי הוא כמו שאינו. ואין זורקים את הדם אלא אם כן ישנו לבשר.

ומודה רבי יהושע לרבי אליעזר, **שאם זרק**

כשמסיח דעתו ממנו נפסלה, אף אם כלפי שמיא גליא דלא נטמאה. ולמה לא יהיה מותר לשורפה? **תוספות**.

7. וקשה, דלמא פסולי חטאת העוף, היינו חטאות שנפסל דמם או שמתו בעליהם. ומשום כן הם צריכים עיבור צורה.

ויש לומר, דמכל מקום מקשה שפיר. שהרי מכיון שנזרקו ללול, שוב נפסלים בפסול היסח הדעת. ואי פסול הגוף הוי, ישרפו מיד. ולמה צריך להמתין בהם עד לבוקר. **תוספות**.

1. וצריך עיון, דאכתי תקשה הא דתניא "בדם ובבעלים תעובר צורתו". ולמה לא ישרף מיד משום היסח הדעת? והרי כל שנפסל, הרי הוא מסיח דעתו ממנו.